

РЕІНДУСТРІАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ВИХОДУ ІЗ КРИЗИ

Сучасна модель економічної політики у більшості розвинутих країн світу не принесла очікуваних результатів, вона була направлена на стримування інфляції при одночасному укріпленні споживання, торгівлі і сфери послуг. Натомість у реальному секторі виробництва відбувалося поступове згортання виробництва і перенесення його у країни нової індустріалізації. Цей процес дістав назву деіндустріалізація, а період економічного розвитку – постіндустріальний. Рекордсменом деіндустріалізації на початку ХХІ ст. стали США. Наслідки очевидні – криза 2008 року та загроза соціального загострення.

В останні десятиліття в США все відчутніше назривала зазначена криза. По-перше, американський експорт все очевидніше відстає від імпорту. По-друге, зростання благополуччя і внутрішнього попиту забезпечувалося за рахунок все більших кредитів. Наслідком стала крайня закредитованість населення, перевантаженого боргами. Зарплати в сфері послуг в середньому майже в півтора рази нижчі, ніж на виробництві з очевидних причин. Кваліфікованого робочого складніше замінити, ніж працівника в сфері послуг, а отже, в послуговій сфері розповсюджена часткова і тимчасова зайнятість. По-третє, деіндустріалізація в значній мірі породила зростання соціальної нерівності, який спостерігався в США з 1980-го року. Між тим, високий рівень соціальної нерівності знижує величину внутрішнього попиту. По-четверте, деіндустріалізація неодмінно призводить до появи бульбашок (на фондовому, іпотечному ринку і т.д.) і перекосів в банківській системі. Промисловість з очевидних причин більш капіталомістка, ніж сфера послуг і економіка в середньому. В результаті деіндустріалізації рано чи пізно настає ситуація «багато вільних грошей — мало хороших угод».

Така ситуація спонукала владу і бізнес почати реіндустріалізацію (reshoring manufacturing) з опорою на нову сировину – сланцевий газ. Довгострокова стратегія, озвучена президентом Обамою, полягає в наступному. По-перше, реіндустріалізація і повернення виведених за кордон виробництв в США. По-друге, в «короткій» перспективі США небезуспішно намагаються знизити витрати і збільшити податкові надходження. В якості інструментів, виступають, наприклад, «деофшоризація» бізнесу і збільшення податків на доходи забезпечених громадян.

За результатами дослідження, проведеного спеціалістами Масачусетського технологічного інституту, із 108 найкрупніших фірм США, які ведуть міжнародний бізнес, 14% вже реалізують плани перенесення виробництва назад в США, а ще одна третя активно проробляє таку можливість.

Перегрупування промислових сил за океаном спонукала управляючі структури ЄС до реіндустріалізації. Про нові плани написав Флоріан Єдер в статті 2012 р. «Євросоюз планує реіндустріалізацію континенту» [1]. «Комісія Євросоюзу знову відкрила промисловість в якості джерела благополуччя. Вона пообіцяла покращити умови інвестицій в інновації і заводи, бажаючи знову збільшити частку промислового виробництва в створенні додаткової вартості в Європі. «Комісія очікує, що тенденція згортання промисловості буде розгорнута в зворотному напрямку», — йдеться мова в індустріально-політичній концепції ЄС, яку представив комісар Антоні Таяні.

В прийнятій Європейським парламентом доповіді «**Реіндустріалізація Європи з метою підвищення її конкурентоздатності і стійкості**» підкреслюється значення сильної промисловості, яка сприяє збереженню довгострокових і якісних робочих місць в Європі. План реіндустріалізації передбачає чотири «стовпи», які дозволять «відновити привабливість Європи

як центру виробництва»: підвищення інвестиції в будівництво заводів, а також в науково-дослідницькі і дослідно-конструкторські розробки, розширення внутрішнього ринку і «відкриття міжнародних ринків». Третім напрямком є відкритий доступ підприємцям, в тому числі, дрібним і середнім, на міжнародні ринки за допомогою нових торговельних угод. Також комісія ЄС вказує на необхідність приділити більше уваги профосвіті і перепідготовці кадрів, тим самим, краще балансує попит і пропозицію робочої сили. В результаті, план передбачає, що частка промислових підприємств у створеному на території ЄС валовому національному продукті (ВВП) повинна до 2020 року збільшитися на 20%.

До числа країн, які першими мають здійснити реіндустріалізацію, належить і Україна. Про це свідчать результати моделювання на тему «Пошук ресурсів розвитку в сучасній Україні», проведеного дослідницькою компанією «Active Group» [2] за методикою «Технології моделювання майбутнього» на базі Інституту соціальної і політичної психології НАПН при сприянні Ради молодих політологів України.

Так, згідно результатів моделювання, звільнену нішу будуть займати підприємства нового типу, які потребують принципово нових підходів до організації виробництва, і внутрішньо- і зовнішньодержавних зв'язків. Це, в свою чергу, створить вакуум спеціалістів найрізноманітніших спеціальностей: інженери, здатні створювати нові продукти і нові виробничі схеми, спеціалісти з лобювання більш комфортних для нових виробництв законів в державі, спеціалісти з перебудови суспільних зв'язків і т.д.

Також було визначено, що для успішної реалізації цього сценарію необхідно виконання двох умов. Перше – як мінімум не зменшення (а краще – збільшення) суспільної активності українців. Друге – підключення до боротьби з злочинністю і зовнішнім ворогом українських ФПГ. Вкрай бажаною умовою є жорсткий контроль західних фінансистів за використанням їх коштів.

Слід враховувати, що реіндустріалізація і рещоринг (повернення (re-shoring) підприємств і робочих місць зі Сходу до Заходу), – це провідні напрями неоіндустріалізації національних господарств і світової економіки в цілому на основі новітніх техніки і технологій, при якій (на відміну від індустріалізації у ХІХ-ХХ ст.) ланцюжки поставок і створення вартості зазвичай виходять за державні кордони і розташовані глобально, відповідно до динамічно змінюваних конкурентних переваг окремих регіонів світу, країн і підприємств. Виходячи з цього в Україні однією з перспективних галузей обробної промисловості повинно і надалі залишатися машинобудування. Машинобудування - має високі стартові позиції для власного розвитку та значний експортний потенціал, є наукомістким, є каталізатором розбудови високотехнологічних кластерів, дає значний мультиплікативний ефект на ВВП, на експорт і створення високопродуктивних робочих місць. Авіакосмічне виробництво є найбільш перспективним для України. Можна створити авіакосмічний кластер Київ — Дніпропетровськ — Харків та досягнути обсягу продажів сектора не менше ніж \$10 млрд на рік. Слід також прикладати зусилля для залучення у світові ланцюги виробництва автомобільних комплектуючих за рахунок покращення конкурентоздатності продукції, що випускається в Україні. Перспективним може стати розвинене суднобудування, оскільки попит на транспортування морем на глобальному рівні переважає пропозицію.

1. «Die Welt», *Германія*, 12-10-2012, <http://oko-planet.su/politik/politiklist/143190-evrosoyuz-planiruet-reindustrializaciyu-kontinenta-die-welt-germaniya.html>.

2. <http://smpu.org.ua/?p=718>.